

- Veranderingen in de Jeugdhulp duidelijk?
- Krijgt uw kind nog de juiste zorg?
- Zorg via de gemeente goed toegankelijk?
- Privacy gewaarborgd?
- Voldoende inspraak in de Jeugdhulp?

Rapportage kwartaal 3

Een overzicht van de meldingen van juli t/m september 2016

De Monitor Transitie Jeugd is een initiatief van

Rapportage Monitor Transitie Jeugd

Kwartaal 3, 2016

De Monitor Transitie Jeugd is een gezamenlijk initiatief van LOC Zeggenschap in zorg, Ieder(in), Landelijk Platform GGz, MEE NL, Zorgbelang Nederland en Uw Ouderplatform. In opdracht van het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport brengt de Monitor Transitie Jeugd de onbedoelde effecten en knelpunten van de transitie van de jeugdhulp naar de gemeenten vanuit cliëntperspectief in kaart. De bundeling van signalen van ouders en jongeren biedt waardevolle informatie om het beleid te verbeteren. Hiervoor maakt de Monitor Transitie Jeugd in 2015 en 2016 elk kwartaal een rapportage. Voor meer informatie, kijk op www.monitortransitiejeugd.nl.

Signalen kwartaal 3

Sinds januari 2015 verzamelt de Monitor Transitie Jeugd signalen van jongeren en ouders over de transitie van de jeugdhulp. Elk kwartaal, tot eind 2016, brengt de Monitor een rapportage uit van de signalen en meldingen die binnenkomen. In deze derde kwartaalrapportage staat het thema 'maatwerk' centraal. Krijgen gezinnen hulp op maat, als het voorliggende aanbod niet aansluit op de hulpvraag?

In het derde kwartaal zijn via de website van de Monitor Transitie Jeugd 178 meldingen binnen gekomen. Dit waren 51 algemene meldingen en 129 reacties op een extra vragenlijst rondom maatwerk. De meldingen kwamen voornamelijk van ouders. Naast de 178 meldingen zijn er ook cliënten gehoord in regionale spiegelgesprekken en verdiepingsbijeenkomsten en hebben de bij de Monitor aangesloten ouder- en cliëntorganisaties hun achterban bevraagd. Daarnaast heeft het AKJ – vertrouwenspersonen in de jeugdhulp informatie aangeleverd voor deze rapportage.

In deze rapportage wordt ingegaan op 5 grote knelpunten en aanbevelingen van ouders en jongeren als het gaat om maatwerk.

Budgetplafonds nu al bereikt, kinderen in de wacht

Meer dan een kwart van de meldingen in kwartaal 3 gaat over de financiering & organisatie van de hulp. Uit verschillende meldingen komt in kwartaal 3 naar voren dat de budgetten op zijn en kinderen tot 2017 moeten wachten tot zij de nodige hulp krijgen. Recent kwam in het nieuws dat een deel van de jeugdhulp in Almere stopt, aangezien het budget voor 2016 op is. Bij de Monitor zijn ook ten aanzien van jeugdhulpaanbieders elders uit het land signalen binnengekomen, dat daar intake-stops zijn tot 2017 aangezien het budget op is.

“Doordat er niet doorgepakt kan worden, en men op een wachtlijst staat moet je maar zien water in de tussentijd gaat gebeuren...”

Tijdens het wachten op hulp voelen melders zich niet ondersteund en gehoord en hebben hierdoor het gevoel de regie over hun gezin te verliezen. Ze geven aan dat zij onvoldoende invloed hebben op de keuze voor hulp en het plan voor de hulpverlening. In de verdiepingssessies bevelen ouders en jongeren aan om gedurende de wachttijdperiode

iemand in te zetten die meedenkt, ondersteunt en die in actie komt als de situatie verergert.

“Er kan bijna alleen gekozen worden uit partners waar de gemeente mee samen werkt, hierdoor zijn er lange wachttijsten”

“Het budget voor dyslexiezorg is op en nu kan er dit jaar 2016 niets meer. Allerlei aanbieders kampen met dit probleem. Er zijn ook aanbieders die stoppen omdat de hoeveelheid administratie zo enorm toegenomen is om hun kosten te declareren dat ze er dus mee stoppen. Dan blijft alleen nog particuliere dyslexiezorg over. En dan zeggen ze dat alle kinderen gelijke rechten hebben en dezelfde kansen moeten krijgen...”

(Ouder van kind 4 t/m 11 jaar)

“Kind is voor onderzoek psychiatrie naar de jeugd GGz verwezen. Instelling heeft een intakestop in verband met een budgetplafond. Vanaf 2017 is er pas weer plek terwijl er dringend onderzoek nodig is.

Instelling wil ouder zelf laten betalen maar ouder heeft geen geld.”

(Ouderplatform over kind 4 t/m 11 jaar)

Hulp mag meestal alleen geboden worden door aanbieders die door de gemeente gecontracteerd zijn. Ouders krijgen steeds vaker te horen dat budgetten op zijn en de hulp in 2016 niet meer geboden kan worden. Gemeenten bieden in dergelijke gevallen nauwelijks informatie of alternatieven. Een alternatief dat sommige melders wel gekregen hebben is het zelf betalen van de behandeling. De ongelijkheid die hierdoor ontstaat zien melders als zeer onwenselijk: het is afhankelijk van de gemeente waar je woont of je tijdig passende hulp krijgt, en tijdige hulp is tevens afhankelijk van de mogelijkheid of de ouders zelf hulp kunnen financieren.

Voorkomen is beter dan genezen

Het wachten op hulp komt niet tegemoet aan de hulpvraag van een kind of gezin. Zowel uit de meldingen in kwartaal 3, als uit de verdiepingssessies blijkt dat het wachten op hulp de hulpvraag omvangrijker en dus de zorg alleen maar complexer en duurder maakt. Het inzetten van preventieve hulp en het verdiepen van een eerste hulpvraag had volgens melders inzet van meer specialistische hulp kunnen voorkomen.

‘Het duurt gewoon te lang voor er hulp komt. Waardoor het kind steeds dieper afglijdt. Zodra hulp rond is, is het eigenlijk al niet passend meer omdat het te lang heeft geduurd.’

In meldingen en verdiepingssessies komt naar voren dat preventie (drang) binnen de jeugdbescherming kwetsbaar is. Drang zou een preventieve werking moeten hebben zodat er geen dwang ingezet hoeft te worden, maar voor ouders is dit een grijs gebied waarin zij het gevoel hebben geen regie te hebben. Ouders geven aan dat het belangrijk is dat ouders goed geïnformeerd zijn over bijvoorbeeld de procedures die bestaan binnen Veilig Thuis-organisaties, maar ook over hun rechten en plichten indien hulpverleners zich zorgen maken over hun kind.

“Door het uitblijven van juiste hulp en geen gehoor geven/niet luisteren naar mijn hulpvraag en die van mijn autistische dochter dreigt nu OTS en permanent wonen in een gezinshuis. Ik heb als moeder niks meer te zeggen en door het uitblijven van juiste hulp nav onze hulpvraag mag mijn dochter nu niet meer thuis zijn, maar er is ook geen passende plek te vinden. Ik word afgedaan als een niet functionerende moeder terwijl ik haar al 12 jaar goed opvoed en zorg dat ze juiste hulp krijgt en op tijd. Ik ben al vanaf november bezig met hulp zoeken omdat ze steeds slechter in haar vel zat, wat nu uitmondt in agressie. Ik raak door dit alles mijn dochter in huis kwijt en mijn andere dochter, haar zus, ons hechte gezin. “

(Ouder over kind 12 t/m 17 jaar)

Hoge drempels in de toegang tot jeugdhulp

Het lukt de meeste gezinnen niet om op korte termijn een gesprek te plannen over hun hulpvraag blijkt uit de meldingen. Wanneer er een gesprek heeft plaatsgevonden, vindt ruim de helft van de melders dat er niet goed naar hen is geluisterd. Opvallend hierbij is dat mensen tijdens een gesprek soms wel het gevoel hebben dat ze gehoord worden, maar dat dit niet blijkt uit het uiteindelijke verslag. Ook vindt ruim de helft van de melders niet, dat ze tijdens het gesprek goed zijn geïnformeerd over wat er na het gesprek zou gebeuren.

‘Ons gezin is eerst honderd keer van kastje naar de muur gestuurd. Door aanhoudend volhouden van mijn moeder kwam er uiteindelijk een gesprek’

Melders geven aan dat het proces voor het aanvragen van hulp hen vaak veel energie kost. Ze hebben het gevoel veel uit te moeten leggen en soms ook te moeten verdedigen waarom hulp nodig is. Het proces duurt soms lang en mensen moeten zelf achter zaken aangaan. Regelmatig wordt uiteindelijk een beschikking afgegeven voor een korte periode, waardoor het hele traject na afronding van deze periode meteen weer opnieuw begint.

Een aanbod passend bij de behoefte van het gezin

In bijna driekwart van de meldingen is te lezen dat mensen niet het gevoel hebben dat verschillende mogelijkheden op een goede manier tegen elkaar zijn afgewogen. Uit de toelichting die mensen geven blijkt, dat de contracten die gemeenten hebben afgesloten met aanbieders van zorg vaak centraal staan en niet de behoeften van het gezin en de hulpvraag. Dit beperkt de hulp die kan worden verstrekt. Slechts 1 op de 6 ouders geeft aan de ruimte hebben gekregen om de zorg met Persoonsgebonden budget (PGB) in te vullen. De melders geven aan dat er sterk wordt gestuurd op de inzet van Zorg in Natura (ZIN).

'De afweging door de gemeente is niet in het belang van mij als kind genomen, ze hebben zich laten leiden door de bezuinigingen. Voor mij was er totaal geen oog, de gemeente laat mij gewoon verpieteren.'

Wij hebben de volgende stelling voorgelegd aan 129 melders: *'Er is een plan opgesteld voor mijn gezin. Daarin staan alle hulpvragen beschreven met daarbij de hulp die wordt ingezet.'* Meer dan 70% is het oneens met deze stelling. Iets meer dan de helft van de mensen vindt niet dat ze voldoende betrokken is geweest bij het maken van het plan. Veel mensen geven aan dat er in het plan wordt uitgegaan van het voorliggende aanbod, en dit aanbod is beperkt.

Tenslotte vindt ruim de helft van de melders niet, dat de gekozen hulp aansluit bij de behoefte van het betreffende kind/ de betreffende jongere. Een minderheid van de melders geeft aan dat de gekozen aanpak wel het beste past bij het gezin. Een aantal melders geeft aan dat de voorgestelde hulp in de eerste instantie wel aansloot, maar dat er sprake was van wachtlijsten. Op het moment dat de hulp kon worden ingezet, was de hulpvraag veranderd, in veel gevallen was inmiddels meer hulp nodig. Iets meer dan een kwart van de melders geeft aan dat de gekozen aanpak ook daadwerkelijk op korte termijn kon worden ingezet.

Ook binnen instellingen wordt er nog te weinig gekeken naar de behoeften van individuele jongeren. Het AKJ – vertrouwenspersonen in de jeugdhulp spreekt veel kinderen en jongeren bij instellingen over het leef- en behandelklimaat op de groep. Op basis hiervan geeft het AKJ aan dat er te weinig gekeken wordt naar wat voor elke individuele jongere goed is. Jongeren klagen bijvoorbeeld over huisregels, maar ook over therapie die in hun ogen onvoldoende aansluit bij wat zij nodig hebben.

Slechts een derde van de mensen die een melding deden bij de Monitor geeft aan dat de gekozen aanpak meer rust in het gezin heeft gebracht.

'Er is nog nooit zoveel onrust in ons gezin geweest als nadat we hulp gevraagd hebben.'

Deskundigheid van hulpverlener

Uit de meldingen blijkt dat mensen vinden dat de hulpverlener onvoldoende kennis heeft om goed te helpen. Ze hebben het gevoel dat de hulpverlener vooraf al een (onjuist) oordeel klaar heeft of dat dit tijdens een eerste gesprek heel snel wordt gevormd. In verdiepingssessies geven cliënten aan dat het zeer belangrijk is om ouders te beschouwen als expert van hun kinderen. Dit geldt met name voor ouders met een psychiatrische aandoening. Zij zijn zich bewust van het effect van hun eigen psychiatrische aandoening op de opvoedvaardigheden en hebben behoefte aan advies en ondersteuning in hun rol als ouder. Ook in meldingen geven ouders aan dat zij het gevoel hebben hun rol als ouder en de regie te verliezen binnen de hulpverlening. Er lijkt bij soms bij hulpverleners geen bereidheid om echt te luisteren naar de complexe problematiek waar mensen mee te maken hebben. Mensen voelen zich niet gehoord door de hulpverlener.

'We hebben het enorm getroffen met onze gezinscoach. Inmiddels hebben we begrepen dat met andere gezinscoaches het helemaal niet soepel loopt. Dit zou niet mogelijk moeten zijn.'

Een aantal mensen geeft aan zich in de eerste instantie niet goed geholpen te voelen, maar na wisseling van de hulpverleners juist wel (of andersom). Ook tijdens de spiegel- en verdiepingssessies met ouders en jongeren, en de meldingen en klachten die bij het AKJ – vertrouwenspersonen in de jeugdhulp binnenkomen blijkt de klik tussen 'hulpvrager' en hulpverlener van groot belang.

Het AKJ geeft aan dat het zeer regelmatig gebeurt dat jongeren en ouders (met ondersteuning van een vertrouwenspersoon) om een andere jeugdbeschermer vragen. Ook van jongeren die bij instellingen verblijven, horen de vertrouwenspersonen hoe belangrijk het is om een klik te hebben met een mentor. Een goede klik met de groepsleiding heeft vaak een positieve uitwerking op de jongere. In verdiepingssessies geven cliënten aan dat ook het omgekeerde geldt. Hulpverleners moeten ook het gezin leren kennen. Indien er geen klik ontstaat, moet ook de hulpverlener de mogelijkheid hebben het gezin over te dragen aan een collega. Een goede match met de hulpverlener blijkt een belangrijke succesfactor voor de hulpverlening.

Maatwerk en de wetgeving

In de memorie van toelichting op de jeugdwet wordt het belang van maatwerk in de jeugdhulp regelmatig genoemd. Op pagina 3 is te vinden: *"Gemeenten zijn door de decentralisatie beter in staat om integraal beleid te ontwikkelen en maatwerk te bieden, afgestemd op de lokale situatie en uitgaande van de mogelijkheden (eigen kracht) en de behoeften van individuele jeugdigen en hun ouders."* Op pagina 29 wordt benadrukt dat het de bedoeling is: *"Hulp en ondersteuning moeten laagdrempelig, vroegtijdig en integraal aangeboden worden, met veel ruimte voor de professional om casusgericht te werken en maatwerk te bieden"*.

Biedt écht maatwerk

Veel melders hebben op basis van hun ervaringen goede en waardevolle tips gegeven bij hun melding. De tips en aanbevelingen van melders kunnen bijdragen aan verbetering van de kwaliteit van de jeugdhulp. Op basis van de tips zijn aanbevelingen geformuleerd.

Centrale aanbeveling die uit deze rapportage blijkt is het belang van het bieden van maatwerk. Dit begint bij het betrekken van ouders en jongeren bij het maken en evalueren van het beleid. Ouders en jongeren hebben in hun meldingen een aantal concrete tips gegeven hoe er maatwerk geleverd kan worden in de huidige praktijk.

Aanbeveling 1

Zorg bij wachttijden voor iemand die met het gezin meedenkt, het gezin ondersteunt en in actie kan komen indien de situatie verergert

Aanbeveling 2

Bespreek met ouders en jongeren de hulp die ingezet kan worden. Geef ouders en jongeren invloed op de keuzes: er is ruimte om te kiezen en bespreek wachttijden.

Aanbeveling 3

Stel samen met ouders en jongeren het hulpverleningsplan op en toets bij ouders en jongeren of het plan tegemoet komt aan de hulpvraag van het gezin.

Aanbeveling 4

Zorg voor een goede match tussen hulpverlener en ouder/jongeren. Er dient een klik te zijn tussen cliënt en hulpverlener om te komen tot een gewenst resultaat.

Transformeren op lokaal niveau in 2017

Eind 2016 loopt het project Monitor Transitie Jeugd 2015-2016 af. Met de Monitor zijn onbedoelde effecten en knelpunten van de transitie van de jeugdhulp naar gemeenten in kaart gebracht. Jongeren en ouders hebben knelpunten gemeld en verteld welke oplossingen zij zien om de jeugdhulp te verbeteren.

Veel van de signalen kwamen overeen met het beeld dat geschetst werd in de rapportages van de Kinderombudsman en de Transitie Autoriteit Jeugd. Dankzij de signalen zijn beleidsmakers en bestuurders zich bewust van het feit dat er nog veel moet gebeuren om het zorgstelsel te transformeren naar een stelsel waarin de cliënt centraal staat en waarin jeugdigen en ouders tijdig passende zorg krijgen.

De ouder- en cliëntorganisaties die in het project Monitor Transitie Jeugd participeren zien dat de Monitor effect had. Ook is er de overtuiging dat verdere actie nodig is. Het is nodig om vooral op lokaal niveau samen met lokale partijen te onderzoeken welke knelpunten, maar vooral ook welke lokale oplossingen er zijn om jeugdhulp te verbeteren. Dit vraagt van landelijk opererende cliëntorganisaties om in gemeenten of regio's de verbinding te leggen met de jeugdigen en hun ouders, de reeds actieve lokale of regionale cliëntenorganisaties en met de beleidsmakers. Dit is een ontwikkeling die al in gang is gezet, en waar in 2016 al lokaal successen zijn geboekt.

Laatste rapportage

De laatste rapportage van de Monitor Transitie Jeugd is een jaarrapportage en verschijnt in december 2016. Wilt u tussentijds op de hoogte blijven van de Monitor Transitie Jeugd, dan kunt u zich hier inschrijven voor de nieuwsbrief.

Bent u een ouder, jongere, professional of andere betrokkene, en wilt u een melding doen van knelpunten in de jeugdhulp? Ga naar <http://www.monitortransitiejeugd.nl/uw-melding>